

Zeedrift

Aan de noordkust van Curaçao ligt een baai waar het slecht toeven is. De wind is er gemeen, het water troebel. Het strand gaat schuil onder een geleachtige substantie, het slijmerige slib ligt bedolven onder plastic, drijfhout en andere troep. De rotsen zijn zwart; geen boom, struik of cactus geeft schaduw.

De Sint-Joris is een breuk in de kust. Na eeuwen wrieken slaagde de zee erin een bres in de rotswand te slaan. Achter dat gat vormde zich een baai, bol als een chiantifles. Geen mooie baai: tot in de wijde omgeving heeft de zoute wind alles verschroeid of weggeblazen. Een meedogenloze plek, onder een brute zon. Maar van bars gaat soms een grotere aantrekkingskracht uit dan van milde pracht.

Om bij de Sint-Jorisbaai te komen – Chincho in de volksmond – moet je eerst een stuk langs de kust rijden. Dan moet je een lus maken die door een oerbos voert. Het pad wordt drassig – een vreemde gewaarwording op een kurkdroog eiland. Op het volgende stuk staan links en

rechts een paar hutten, illegaal van zwerfhout gebouwd. Dan nader je de baai.

Wanneer het hard waait (en dat doet het bijna altijd op het eiland) komt er veel water binnen door het ongeveer dertig meter brede gat in de kust. Het zit vol afval. Terwijl in de baaien aan de zuidkust bijna niets aanspoelt, hoopt het vuil zich aan de noordoostkant op.

Vuil. Of zeedrift.

Ik houd van dat woord. 'Strandvondst' is me te nuchter; bij 'zeedrift' zie ik een boze zee voor me en schepen die hun lading verliezen.

Langs de oevers van de Sint-Jorisbaai ontwaakte de jutter in mij. Ik kon het nooit laten de zeedrift te inspecteren. Zat er iets waardevols tussen? Iets fraais? Iets wonderlijks? Viel de herkomst van het afval te traceren?

Mijn buit was meestal niet meer dan een plaatsnaam. Een al enigszins vervaagde naam op een flacon, een houten vat, een plastic krat of een blik. Veel afval kwam uit Caracas, de dichtstbijzijnde miljoenenstad. Vaak ook las ik Port of Spain. Zeldzamer waren Pointe-à-Pitre en San Juan. Een hoogst enkele keer kwam de zeedrift van de westkust van Afrika, de noordoostkust van Brazilië, de Guyana's of van West-Europa. In dat geval had het zoute water zijn werk gedaan.

Stukken glas waren door de zee geslepen tot het fijnste Murano. Het glas van Engelse wijnflessen, donkerblauw in de achttiende eeuw, was in parels van smalt veranderd. Het donkere hout uit de Amazonewouden had de effenheid van een sculptuur gekregen.

Op Sint-Joris formuleerde ik mijn Wet van de zeedrift.

Het mooiste afval komt van het verst weg. Ver weg in kilometers. Ver weg in tijd.

*

Toen ik zelf pas was aangespoeld op Curaçao, woonde ik in een dorp op de westelijke punt van het eiland. Het leven op Curaçao speelt zich in de stad af. Ik moest dertig kilometer rijden om aan een evenement deel te nemen of om boodschappen te doen. Ik zat om de andere dag in de auto en kon na drie maanden de weg dromen.

Bij het dorpje Soto minderde ik altijd even vaart om een blik op het kerkhof te werpen. Een typisch Curaçaose begraafplaats, met hoge witte sarcofagen. De rotsen van het vulkanische eiland zijn te hard om er graven in te delven; voor hun laatste reis verhuizen de Curaçaose doden naar een gezellige ladekast die met cement aan de aardbodem is vastgemaakt.

Op het kerkhof van Soto verheft zich boven al die witte huisjes een groen graf met een uivormig ornament en een Byzantijns kruis. Dat Russisch-orthodoxe graf intrigeerde me.

Ik deed navraag in de stad en hoorde dat onder die karakteristieke Slavische koepel, waarop eigenlijk een vlokje sneeuw behoort te liggen, Serge Alexenko rustte. Een architect. Een beeldhouwer.

Een in de tropen verdwaalde Rus.

*

Serge Alexenko was een bohémien met het uiterlijk van een keurige burgerheer.

Zo stel ik me hem tenminste voor.

Hij droeg een pet met een brede klep, een *sonnyboy*, tegen de zon. Zijn ene pet was van zijde, zijn andere sonnyboy van wol. Als hij in zijn auto stapte, ging hij eerst rustig zijn pijp zitten stoppen met Captain Blacktabak.

Hij reed in een open Porsche, slipte in de zanderige bochten en zwaaide onderwijl naar de negermeisjes.

In andere verhalen is de open Porsche een open Mercedes-Benz.

En in nog weer andere een aan alle kanten gedeukte Mercedes, overgenomen van een Hollandse zakenman die naar Europa terugkeerde.

De laatste versie vind ik de mooiste.

*

Informatie kreeg ik van Alexenko's vakgenoten. Spaarzame, verbrokkelde en soms tegenstrijdige informatie. Over één ding waren zij het eens: Serge maakte zijn bouwtekeningen op de schaal één op één.

Hij was beeldhouwer en architect, misschien wel meer kunstenaar dan architect. Hij maakte van zijn bouwtekeningen juweeltjes van kleur, lijn en precisie. Geen timmerman of metselaar mocht een detail ontgaan – zijn tekeningen waren tien, twintig, dertig meter lang.

Iedere keer wanneer Serge ze voor een geïnteresseerde uitrolde, zei hij: 'Tja, zo leerden wij dat onder de tsaren.'

Wáár hij dat in het tsaristische Rusland leerde, was weer de vraag.

In Sint-Petersburg, hoorde ik herhaaldelijk, dus veronderstelde ik: op het Instituut voor Civiele Bouwkunde, de Russische drilschool van architecten.

Een uittreksel uit het Curaçaose bevolkingsregister bracht me op andere gedachten.

Serge Alexenko (in het document gespeld als Sergej Alexeënko) werd op 2 juni 1900 geboren in Jelizavetgrad (in het document Elisabethgrad), thans genaamd Kirovohrad (in het document Kirowograd).

De stad ligt in de Oekraïne, tussen Kiev en Odessa. Aannemelijker dus dat Serge in een van deze steden studeerde. Of in Jelizavetgrad zelf: het was een flinke industriestad, 250 000 inwoners in 1920, met een universiteit en verschillende hogescholen.

Serge verliet Rusland in 1922, via Odessa. Ik neem aan dat hij zijn gehele jeugd in het zuiden van Rusland heeft doorgebracht.

*

In de Oekraïne spelt men Sergej als Serge en is Alexenko een veelvoorkomende naam.

Serge Alexenko was een kozak. Kozakken geloven dat zij op de beste en zuiverste manier de Russische tradities bewaren.

In Kiev staan de mooiste kerken van Rusland. Langs de Dnepr liggen de mooiste kloosters. Op de ravenzwarte aarde tekenen de mooiste boerderijen zich af en zijn zelfs

de kleinste houten huisjes met hiëroglifische inscripties en vogelkoppen versierd.

Althans, volgens de kozakken.

Serge sloot zich bij het Witte Leger aan. Zijn liefde voor de tsaar was even groot als zijn afkeer van Lenin. Een uitzondering was hij niet in zijn geboortestreek. Zoals in Nederland de grote rivieren de denkbeeldige grens vormden tussen protestants en katholiek, scheidde de Wolga de bolsjewieken van de fervente aanhangers van de tsaar. Het noorden van Rusland was overwegend rood, het zuiden overwegend wit. Aan de zijde van de Witten vochten in de Oekraïne 100 000 vrijwilligers.

De Oktoberrevolutie van 1917 was aanvankelijk vooral een noordelijke aangelegenheid. Het duurde meer dan drie jaar voor de laatste eenheden van het Witte Leger zich in het zuiden overgaven. Serge Alexenko heeft zeker anderhalf jaar in het Witte Leger dienstgedaan.

Vluchtte hij met een van de laatste troepenschepen naar Constantinopel? Die schepen vertrokken in 1920 vanuit de Krim, niet vanuit het inmiddels rode Odessa. Of besloot Alexenko pas na de bezetting van de Oekraïne door Poolse bolsjewieken en de gruwelijke hongersnood van 1921-1922 de Sovjet-Unie te verlaten?

Ik kwam er niet achter.

In 1923 bevond hij zich in Bulgarije. Hij bleef jaren in de Balkan hangen. Hij vocht weer, maar niemand kon me vertellen bij welk leger. Twintig, dertig jaar later sprak Alexenko nog altijd vijf Slavische talen. Naast het Russisch, Oekraïens en Bulgaars moeten dat het Servisch en het Bosnisch zijn geweest.